

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

2. Техніки когнітивної терапії. Посібник психотерапевта/Роберт Л. Ліхи; пер. з англ. О.М. Савінової. – Київ. :”Науковий світ”,2023. 29 с.

3. Український інститут когнітивно-поведінкової терапії. Про когнітивно-поведінкову терапію [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://i-cbt.org.ua/pro-kpt/>.

УДК 373.2.015.3:159.922.7:82-343.6

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Малютіна Олександра, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 2 курс, РДГУ

Керівник: *Джеджера К.В.*, кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. Проблема формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку є однією з найбільш пріоритетних у змісті їх виховання. Її розв’язання забезпечує успішний соціальний розвиток особистості дошкільника та створює передумови для адаптації до нових умов життя і майбутнього навчання у школі.

Проте незважаючи на перспективність цього напрямку виховної роботи, педагогам і батькам непросто подолати суттєву перепону в його реалізації, зумовлену обмеженістю соціального досвіду дітей у цей віковий період. Для цього потрібні методичні рішення, які допомогли його ефективному формуванню з урахуванням особливостей розвитку дитини на етапі дошкільного дитинства. Одним із таких рішень може бути використання казки.

Мета дослідження – проаналізувати можливості казки як засобу формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідники проблем виховання дітей дошкільного віку (А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш, С. Городнича, В. Ляпунова, О. Максимова, С. Матвієнко, Т. Нижник, Т. Піроженко, Т. Поніманська) неодноразово висловлювали думку про те, що дошкільний вік є сприятливим для формування соціальної компетентності. Згідно з висновками С. Городничої, В. Ляпунової, Т. Нижник, на цьому етапі свого розвитку діти не лише виявляють помітний інтерес до соціального світу, але й володіють здатністю для елементарного розуміння його будови та його значення власне для них. Тому дошкільний вік (а особливо його передшкільний період) є сприятливим для утворення дієво-знаннєвої основи емоційно-ціннісного ставлення дитини до себе у світі людей та до навколишнього світу, засвоєння ключових засад соціальної поведінки [2].

Як стверджує С. Матвієнко, у цей віковий період діти об’єднуються у «дитяче суспільство», виконують усе більше доручень дорослих та елементарних обов’язків, засвоюють уміння орієнтуватись у життєвих умовах, пристосовуватись до них та впливати на навколишній світ: «усе більшого значення мають прагнення дитини проявити самостійність, відстояти власну думку, прийняти самостійне рішення, зберегти власне обличчя в групі однолітків» [3, с. 14]. З погляду авторки, на формування соціальної компетентності старших дошкільників впливають такі новоутворення, як виникнення схематичного обриса світогляду, сконцентрованого в уявленнях про світ людей та їхню діяльність, а також поява перших внутрішніх етичних інстанцій (передусім совісті) [3, с. 16]. Це спонукає до підпорядкування поведінки встановленим правилам та її оцінювання за відповідністю або невідповідністю людським чеснотам, посилює прагнення до дитячого товариства та досягнення в ньому певного статусу [5].

Зважаючи на те, що ці новоутворення є ще слабкими, Т. Поніманська пропонує поглиблювати соціальний досвід дошкільників, а передусім ті його аспекти, що пов’язані зі здатністю орієнтуватись у соціальному оточенні, розуміти та поважати людей, спілкуватись і діяти в адекватний спосіб [4].

Педагогічна практика та накопичений теоретичний досвід підтверджують, що розв’язанню цих завдань може допомогти казка, яка володіє вагомим соціалізуючим

потенціалом. Як стверджувала С. Русова: «казка й дитина щось таке споріднене, вони так одне з другим зрослися, що як би педагоги не намагалися вигонити казку з дитячої хати, вона таки там пануватиме, бо вона природно відповідає вимогам дитячого розуму» [6, с. 203].

Висвітлюючи доступний розумінню дітей світ казкових подій, почуттів і переживань казкових героїв, казки завжди відбивають суто людські цінності й моральні ідеали, приклади поведінки, що забезпечують потужний соціально-педагогічний ефект. Формуванню соціальної компетентності дошкільників допомагають як народні казки, що зберігаються у скарбницях фольклору, так їх опрацьовані варіанти, а також авторські (або літературні) казки. Якщо брати до уваги традиційний розподіл казок на три групи (про тварин, соціально-побутові казки, чарівні казки), то кожна з них володіє такими можливостями. Так, сюжетами казок про тварин є дружба і боротьба, взаємодопомога і зрада, добро і підступність у взаєминах диких (вовк, лисиця, заєць, їжак, ведмідь та ін.) та свійських (коза, собака, свиня, кіт, кінь, півень та ін.) тварин. Тобто у віддзеркалюється життя суспільства в його кращих і гірших рисах, його філософія і мораль. Кожна така казка (наприклад, «Лисиця і рак», «Заєць та їжак», «Пан Коцький» та ін.) є повчальною алегорією, простою й доступною для сприйняття дитини [8].

Соціально-побутові казки нерідко в гумористичній або сатиричній формі описують наближені до реальності події з життя людей (родини, представників різних соціальних верств), в яких герої знаходять вихід зі складних ситуацій завдяки своїм особистим якостям: кмітливості, винахідливості, добропорядності, сміливості, що стають засобами боротьби зі злом, несправедливістю, дурістю, хитрістю, лінощами («Мудра дівчина», «Про правду і кривду», «Про трьох братів», «Калиточка», «Дідова й бабина дочка», «Казка про Климку», «Язиката Хвеська», «Неслухняний хлопчик» та ін.).

Чарівні казки, «у яких якнайкраще збереглися обряди, звичаї та світогляд наших пращурів» [1], їх погляди на добро і зло, є захоплюючими історіями про боротьбу головних персонажів зі злими надприродними силами (підступними відьмами і чарівниками, людодіями, лютими зміями та ін.), про перемогу над ними з допомогою чарівних сил добра або завдяки власним можливостям і чеснотам; про чарівну допомогу добрих сил знедоленим героям чи героїням. Вони підтверджують можливість перемоги добра над злом, важливість мужності, чесності, доброти, які допомагають людині долати труднощі, знаходити порятунок у найскладніших життєвих ситуаціях («Котигорошко», «Івасик Телесик», «Ох», «Дівчина та Місяць», «Яйце-райце», «Кирило Кожум'яка» та ін.).

Глибокий виховний зміст закладений у казках, створених українськими письменниками: Б. Грінченком («Могутній комар», «Скарб», «Сопілка», «Два морози», «Три бажання» та ін.), Н. Забілою («Зайчикова хатка», «Лисиця та рак», «Гуси-лебеді» та ін.), В. Нестайком («Олексій, Велесик і Жарт-Птиця», «В країні Сонячних Зайчиків», «В країні Місячних Зайчиків» та ін.), В. Сухомлинським («Дуб під вікном», «Покинута кошени», «Найгарніша мама», «Чому Сергійкові було соромно», «Добре слово» та ін.), І. Нечуй-Левицьким («Два брати», «Скривджений і нескривджений»), Л. Українкою («Біда навчить», «Три метелики» та ін.), І. Франком («Лисичка і журавель», «Ріпка», «Фарбований лис» та ін.). У їх сюжетах містяться думки про людські чесноти (любов і повагу до людини, доброту, дружбу, співчуття, милосердя, чемну поведінку та ін.), що, на думку В. Сухомлинського, допомагає дітям «помічати прекрасне, розуміти добро і зло, ... бути товариською, доброзичливою ...» [7, с. 176].

Цінними для ознайомлення з соціальними аспектами життя і авторські або літературні казки зарубіжних казкарів (Г.-Х. Андерсен: «Снігова королева», «Гуси Лебеді», «Свинопас», «Дюймовочка»; Брати Грімм: «Бременські музики», «Бідняк та багач», «Дванадцять братів», «Старий дід і онук», «Три ледарі», «Хоробрий кравчик»; Шарль Перро: «Червона Шапочка», «Спляча красуня», «Попелюшка», «Кіт у чоботях», «Спритна принцеса або пригоди розумниці», «Хлопчик-мізинчик»; Е. Т. А. Гофман: «Лускунчик і мишачий король» та ін.).

Висновки. Таким чином, казка, є дієвим засобом формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Вона містить цікаві й захоплюючі історії про вигадані події, і не лише розважає, але й передає дітям моральні культурні цінності, у

тому числі – щодо ставлення до людей, взаємодії з ними, поведінки в їхньому оточенні. Адже визначальною рисою казкового сюжету є протистояння добра і зла у відносинах і поведінці героїв, в якому перемагає добро. Своїми вчинками, в яких присутні розум, хоробрість, відданість, щедрість, чуйність, працелюбність, казкові герої викликають співчуття, симпатію, захоплення у слухачів, прагнення бути подібними на них. Разом з ними діти входять у соціальний світ, адаптуються до нього, засвоюють реальний соціальний досвід, оволодівають здатністю взаємодіяти з людьми у відповідності до культурних норм і цінностей, закладених у казкових сюжетах.

Список використаних джерел

1. Коцур, В.П., Свириденко, О.М., Мазоха, Г.С., Каплюк К.М.. Не забувайте незабутнє. *Пам'яті Наталії Смірновій: літературознавчі статті, спогади, матеріали*. ДВНЗ «ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Корсунь-Шевченківський ФОП Гавришенко В.М., 2014. 392 с.
2. Ляпунова В. А., Нижник Т. О., Городнича С. В. Теоретичний аналіз проблеми формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами сучасного медіапростору. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 56. Т. 1. С. 230–235.
3. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 103 с.
4. Поніманська Т. І. Люди і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини. *Дошкільне виховання*. 1999. № 8. С. 14–15.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 264 с.
6. Русова С. Вибрані педагогічні твори. Київ: Освіта, 1996. 303 с.
7. Сухомлинський В. О. Кімната казки. Вибр. тв. : в 5 т. Т. 3. Київ : Рад. шк., 1977. С. 176–185.
8. Черепаня Н. І., Русин Н. М. Казка як засіб формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* 2020. Вип. 91. С. 36–42

УДК 159.923: 316.6

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ У КОРИГУВАННІ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Мельник Людмила, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Дем'янюк О.Б., старший викладач

Постановка проблеми. Важливим та відповідальним етапом у житті кожної особистості є вибір майбутньої професії. Людина отримує знання про світ професій з різних джерел впродовж тривалого часу, обдумує та співставляє власні якості, здібності та можливості з тими вимогами, які характерні для наміченої професійної діяльності. Сенситивним періодом для остаточного формування професійного самовизначення є юнацький вік. Проте дуже часто юнаки не можуть визначитися з своїми уподобаннями та сумніваються у правильності прийнятого ними рішення щодо обрання майбутньої професії. Складність такого вибору, насамперед, пов'язана з дією зовнішніх (вплив соціуму) та внутрішніх (особистісні психологічні якості) чинників. Науковці наголошують на ролі психологічної підтримки під час формування готовності до свідомого професійного самовизначення осіб юнацького віку. Лише добре обґрунтована, систематична робота психолога допоможе особам юнацького віку сформувати стійку позитивну самооцінку власних навичок, здібностей, сильних сторін, вибудувати індивідуальну ієрархію мотивів, а також дозволить переосмислити власний вибір та його правильність на даному етапі життя.

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.